

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: МЕДИЦИНСКИ

ИЗВЈЕШТАЈ *о оцјени урађене докторске тезе*

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149 Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број 73/10, 104/11 и 84/12), и члана 54 Статута Универзитета у Бањој Луци, Наставно-научно вијеће Медицинског факултета на сједници одржаној 26.3.2013. године, донијело је одлуку о именовану Комисије за оцјену и одбрану урађене докторске тезе мр Јасмина Софтића под називом „Разлике у квалитету апстиненције и особинама хероинских овисника на метадонском третману и послије детоксификације“ у саставу:

Prof. dr Милан Стојаковић, редовни професор Медицинског факултета у Бања Луци, ужа научна област: психијатрија, Предсједник Комисије,

Prof. dr Марија Бургић-Радмановић, редовни професор Медицинског факултета у Бања Луци, ужа научна област: психијатрија, члан.

Prof. dr Есмина Авдибеговић, ванредни професор Медицинског факултета у Тузли, ужа научна област: психијатрија, члан.

Након детаљног прегледа урађене докторске дисертације кандидата мр sc. med. dr Јасмина Софтића, Комисија Наставно-научном вијећу Медицинског факултета Универзитета у Бањој Луци и Сенату Универзитета у Бањој Луци подноси следећи Извјештај.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ

Докторска теза кандидата мр sc. med. Јасмина Софтића написана је латиничним писмом (фонт Times New Roman, величина 12, проред 1,5) и штампана на А4 формату.

Теза је написана прегледно, јасно и језички коректно, на 144 странице уз цитирање

186 научних референци. Садржи двије слике које прате текст те 37 графикона и 53 табеле. Докторска теза садржи осам поглавља: 1. Увод, 2. Циљ истраживања и основне хипотезе од којих истраживање полази, 3. Методологија и начин рада, 4. Резултати истраживања, 5. Дискусија, 6. Закључци, 7. Литература, 8. Прилози.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Уводни дио са прегледом литературе на 26 страна концизно даје преглед стања у науци и пракси у вези са болести зависности од опијата. Скоро свака реченица или пасус праћени су одговарајућом референцом из рецентне литературе или актуелним извором података.

У овом дијелу кандидат даје дефиницију зависности, неке елементе из историје и епидемиологије опијатске зависности, неуробиолошке аспекте укључујући тзв. „пут награде“, ефекте морфина и нешто опширније информације о супституционом третману опијатске зависности. Посебна пажња посвећена је апстиненцији и рецидиву, квалитету живота и легалним супстанцама кориштеним уз хероин. Наведене су основне особине програма рада установе у којој је урађено истраживање.

Идеја за истраживање проистекла је из праксе у лијечењу зависника од хероина гдје је терапеут под континуираним притиском пацијената и сарадника у лијечењу да се спроведе нека форма детоксификације.

У литератури је тешко наћи слична истраживања – често су фокусирана на тражење могућих предиктора доброг или лошег исхода у лијечењу. На нашем подручју су уопште ријетки радови у вези са хероинском зависношћу јер је и третман ове зависности релативно новијег датума. Самим тим ова теза има додатну вриједност. Циљ истраживања усмјерен је на тражење разлика између двије групе зависника од хероина који апстинирају годину дана: апстинената послије детоксификације од метадона и апстинената на метадонском третману.

С тим циљем испитани су ставови апстинената у односу на метадонску терапију, социодемографски показатељи, особине болести и лијечења, квалитет актуелне апстиненције, криминалитет, а један од циљева је и издвајање могућих предиктора.

Особине болести и лијечења испитиване су преко сљедећих параметара: трајање хероинске зависности, трајање лијечења и апстиненције у годинама, интравенско узимање хероина, број изостанака са терапије, број позитивних налаза и промјена

дозе у првој години лијечења, предозирање и дијагностикован психотични поремећај у анамнези и присуство хепатитиса Ц.

Квалитет актуелне апстиненције испитиван је преко сљедећих параметара: квалитет живота, кориштење алкохола, депресивност, жеља за хероином (крејвинг), присуство психоактивних супстанци у урину (12 супстанци), алкотест и постојање плана да се обустави метадонска терапија или врати на терапију.

Криминалитет је испитиван преко сљедећих параметара: дужина укупног боравка у затвору, постојање актуелне условне казне затвором, учињено криминално дјело у задњих годину дана.

Хипотезе су постављене као пројекција жеља пацијента и родитеља.

Постављена је генерална хипотеза да је апстиненција послије детоксификације од метадона привлачнија и квалитетнија него апстиненција на метадонском третману.

Прва хипотеза говори о апстинентима послије детоксификације од метадона: имају већи квалитет живота, рјеђе су депресивни, мање користе алкохол, чешће су запослени, имају подршку породице, немају жељу за хероином, мање праве криминална дјела у задњих годину дана и не планирају повратак на метадонску терапију.

Друга хипотеза говори о апстинентима на метадонском програму: чешће су позитивни на хепатитис Ц, чешће имају дијагностикован психотични поремећај, дуже трајање хероинске зависности, лијечења и апстиненције, чешће интравенско кориштење хероина, укупно мање позитивних налаза на друге психоактивне супстанце и планирају детоксификацију од метадона.

И као трећа хипотеза постављено је да нема разлике у односу на социодемографске показатеље, присуство зависности у породици, криминалитету, броју промјена доза и проценту позитивних налаза на опијате у првој години лијечења, те предозирање у анамнези.

Теза значајно доприноси рјешавању изучаване проблематике. Практичар може наћи јасне разлике између двије апстиненције што ће помоћи при одлучивању у вези са лијечењем зависника од хероина.

Литература је рецентна и адекватна. Наведено је 186 референци, од тога 138 или 75% референци је из периода 2007. до 2012. године. Занемарљив је број референци прије 2004. године а ради се прије свега о историјском контексту теме.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Изабрана методологија је у складу са циљем истраживања. Испитивање је обављено у Заводу за болести оvisности Зеничко-добојског кантона у току 2012. године (у даљем тексту Завод).

Упоредјена је група од 68 пацијената који годину дана апстинирају од хероина а узимају метадон („узорак“) и група од 52 пацијента који годину дана апстинирају након детоксификације од метадона („контрола“).

Узети су сви доступни пацијенти који су испуњавали критерије. Пацијенти су раније потписали тзв. „метадонски уговор“ и додатно дали усмени пристапак на испитивање у установи гдје је лијечење од хероинске зависности добровољно.

Као инструменти истраживања кориштени су посебно конструисана анкета, базе података Завода, АУДИТ упитник за идентификовање злоупотребе алкохола, МАНСА тест за утврђивање квалитета живота, Бекова скала депресивности, тестирање урина на психоактивне супстанце, тестирање на алкохол Дрегер апаратом.

За овакав рад било је потребно посебно исуство и познавање рада са зависницима, кориштена је одлична база података, прије свега за податке о ранијем тестирању и доласцима на терапију. Комбиновање ретроспективних података и актуелног стања добијеног са више анкета уз тестирање урина и алкотест дало је низ занимљивих података погодних за анализу.

Примијењене методе су адекватне и савремене. Није било промјена плана истраживања а испитивани параметри дају довољно елемената за закључивање. Добивени резултати су јасно приказани.

Дискусија показује способност кандидата да синтетизује податке, разматра резултате, доводи их у међусобну везу и упоређује са доступним подацима из новије литературе.

Статистичка обрада података је адекватна. Податке је обрадио професионалац статистичар с тим да је све податке унио кандидат у програм Microsoft Excell 2007 а касније су обрађени у статистичком програму SPSS 17 за Windows. Статистичка евалуација урађена је путем Хи-квадрат теста и Т-теста. Као статистички сигнификантни сматрани су резултати гдје је $p < 0,05$ или на нивоу поузданости од 95%.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Научни допринос истраживања састоји се у томе да су нађене разлике у апстиненцији на метадоњу и послџе детоксификације.

Апстиненција након детоксификације од метадона за пацијенте је привлачнија; кад је достигну они не планирају повратак на терапију метадоном а ако су на терапији планирају детоксификацију. Апстиненти након детоксификације имају значајно мање изражену депресивност али квалитет живота једнак је оном на метадонском третману. Истовремено, ови апстиненти значајно чешће злоупотребљавају алкохол што сугерише да се ова апстиненција одржава алкохолом. Надаље, ови апстиненти чешће имају дјецу и у првој години третмана чешће изостају са терапије, чешће мијењају дозу лијека и чешће су позитивни на хероин.

С друге стране, апстиненти на метадонској терапији имају израженију депресивност, али су чешће запослени, њихова зависност дуже траје а мање злоупотребљавају алкохол. У овој групи су пацијенти са дијагностикованом психозом вјероватно због протективног дејства метадона у односу на психозу.

Добивени резултати су правилно, логично и јасно тумачени а кандидат је испољио довољно критичности при томе.

Кандидат долази до неких сазнања која су слична онима у свјетској литератури, на пр. да хероински зависници након детоксификације своју апстиненцију одржавају алкохолом што Маремани и сар. називају маскираном формом хероинске зависности.

Потпуно ново је сазнање да апстиненцију након детоксификације постижу пацијенти који у првој години третмана имају чешће изостанке, више позитивних налаза на хероин и чешће промјене дозе метадона.

Теоријски допринос овог рада је између осталог у усмјерењу пажње ка хероинској и алкохолној зависности као врло блиским болестима које имају сличне патофизиолошке механизме. Овај рад показује чест прелаз из хероинске у алкохолну зависност. Будућа истраживања могла би бити усмјерена на проучавање веза и сличности хероинске и алкохолне зависности.

Практични допринос раду је јасан - клиничару, који се свакодневно бави хероинском зависношћу, показује које су добре и лоше стране апстиненције са метадоном и оне након детоксификације од метадона, помаже му при одлучивању у ком правцу водити пацијента и сараднике у лијечењу.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска теза „Разлике у квалитету апстиненције и особинама хероинских овисника на метадонском третману и после детоксификације“ израђена је у складу са образложењем које је кандидат приложио приликом пријаве тезе.

Теза је урађена по правилима и принципима израде научно-истраживачког рада. Резултат је оригиналног стручног и научног рада кандидата, а вриједност јој даје практична примјенљивост добијених резултата.

Теза је методолошки добро постављена а материјал је статистички адекватно обрађен. Закључци су засновани на релевантним чињеницама.

Резултати и закључци су практично примјенљиви и мислимо да представљају оригиналан допринос струци и науци.

Теза је оригинална и сличних није било у нашој средини.

Комисија за оцјену урађене докторске тезе једногласно даје позитивну оцјену докторске тезе под називом „Разлике у квалитету апстиненције и особинама хероинских овисника на метадонском третману и после детоксификације“ кандидата *mr sci. med dr* Јасмина Софтића и предлаже Наставно-научном вијећу Медицинског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци да прихвати овај извјештај и омогући кандидату да своју тезу јавно брани.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Prof. dr Милан Стојаковић, редовни професор Медицинског факултета у Бања Луци, ужа научна област: психијатрија. Председник Комисије.
2. Prof. dr Марија Бургић-Радмановић, редовни професор Медицинског факултета у Бања Луци, ужа научна област: психијатрија. Члан.
Marija Buric Radmanovic
3. Prof. dr Есмина Авдибеговић, ванредни професор Медицинског факултета у Тузли, ужа научна област: психијатрија. Члан.
Emina Avdibegovic

Бања Лука, Тузла, мај 2013. године.